

20.1.2011

Dnro 3521/4/10

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Erkki Hännikäinen

MINISTERI ENESTAMIA EI HARHAUTETTU HAJAJÄTEVESIASETUSTA VALMISTELTA- ESSA (seloste)

1 KANTELU

Arvostelette Iltasanomien verkkolehdestä julkaistuun lehtiartikkeliin viitaten sitä, että ympäristöministeriön korkea virkamies olisi antanut ns. hajajätevesiasetusta annettaessa entiselle ympäristöministerille Jan-Erik Enestamille harhaanjohtavaa ja virheellistä tietoa siltä osin kuin on kysymys asetuksessa säädettyjen puhdistusvaatimusten täyttämiseksi tarvittavista laitteistoista sekä puhdistusjärjestelmien uudistamisesta ja rakentamisesta aiheutuvista kustannuksista.

2 SELVITYS

Kirjoituksenne johdosta on pyydetty hajajätevesiasetuksen esitelleen hallitusneuvoksen selvitys ja ympäristöministeriön lausunto lähinnä siltä osin kuin kysymys on entisen ympäristöministerin Jan-Erik Enestamin mahdollisesta harhaanjohtamisesta. Ympäristöministeriön lausuntoon on liitetty selvitys Jan-Erik Enestamilta, joka toimii nykyisin Pohjoismaiden neuvoston (sihteeristön) johtajana.

2.1 Hallitusneuvoksen selvitys

Hallitusneuvos on esittänyt selvityksessään muun muassa seuraavaa:

"... ministeri Enestamia ja hänen esikuntaansa on tavattu ja informoitu asiassa etukäteen siten kuin ministeriössä on tapana, pohjautuen muistioon, joka on sitten viimeistelty valtioneuvoston esittelymuistioksi.

Asian valmisteluun liittyi useita tapaamisia joko ministerin kanssa tai hänen erityisavustajiensa kanssa. Valtioneuvoston esittelymuistiosta poikkeavaa materiaalia ei ministerille ole toimitettu tai suullisesti sanottu. Ennen valtioneuvoston istuntoa esitettiin asiaa koskevia väitteitä ja tehtiin muutosehdotuksia, joihin annettiin ministerille kannanotot.

Julkisuudessa olleissa uutisissa, joihin kanteluissa esiintyvät väitteet ilmeisesti perustuvat, on esitetty ministeri Enestamin sanomaksi, että hänelle olisi ennen valtioneuvoston esittelyä annettu vääriä tietoja koskien eri puhdistusjärjestelmien tai -laitteistojen hintoja tai käyttömahdollisuuksia. Ministeri Enestam on sittemmin ainakin Helsingin Sanomissa todennut (27.8.2010): "En ole väittänyt että minulle toimitettiin tahallisesti vääriä tietoja."

- - -

En ole johtanut asian esittelijänä ministeri Enestamia harhaan, vaan kaikissa neuvonpidoissa ja ministerille toimitetussa materiaalissa on korostettu kiinteistökohtaisen ratkaisun merkitystä ja kustannusten vaihtelevuutta sen johdosta. Ministerille ja hänen esikunnalleen on myös tehty selväksi kunnallisten määräysten mahdollisuus ja olemassaolo. Asetuksen 4 §:ssä oleva 2 momentti mahdollistaa kuntakohtaisesti alueellisen suunnittelun, jolloin asetuksen 1 momenttia lievemmat puhdistusvaatimukset olisivat käytettävissä kunnan niin halutessa. Tietävästi tätä mahdollisuutta on eräissä kunnissa käytettykin."

- - -

2.2

Johtaja Jan-Erik Enestamin selvitys

Jan-Erik Enestamin selvitys (ruotsiksi) kuuluu seuraavasti:

"Jag har inte mottagit sådant skriftligt material som skulle ha avvikt från de uppgifter som förordningen baserar sig på.

Jag har inte heller aldrig påstått att föredraganden med avsikt skulle ha gett mig felaktiga uppgifter.

Det faktum att t.ex de verkliga kostnaderna i vissa fall klart överstiger dem som förordningen bygger på, härrör sig av, att kommunerna i sina byggnadsordningar tillämpat strängare bestämmelser än vad förordningen förutsätter."

Käännettynä Enestamin selvitys kuuluu (suomeksi) seuraavasti:

"En ole ottanut vastaan sellaista kirjallista aineistoa, joka olisi poikennut niistä tiedoista, joihin asetus pohjautuu.

En ole myöskään koskaan väittänyt, että esittelijä olisi tarkoituksella antanut minulle virheellisiä tietoja.

Se tosiasia, että esimerkiksi todelliset kustannukset joissain tapauksissa selvästi ylittävät ne, joille asetus pohjautuu, johtuu siitä, että kunnat ovat rakennusjärjestyksissään soveltaneet tiukempia määräyksiä kuin mitä astus edellyttää."

- - -

3

RATKAISU

3.1

Kantelun tutkiminen

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee tutkia kantelu, jos on aihetta epäillä, että valvottava on menetellyt lainvastaisesti tai laiminlyönyt velvollisuutensa. Oikeusasiamies ei kuitenkaan tutki kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseksi ole erityistä syytä. Hajajätevesiasetuksen antamisesta oli ku-

lunut jo yli seitsemän vuotta, kun kantelunne saapui tänne. Ottaen huomioon muun muassa jätevesijärjestelmien rakentamisesta aiheutuvia kustannuksia, puhdistusvaatimuksia ja puhdistuslaitteistojen toimivuutta kohtaan laajalti esitetty kritiikki, erityinen syy asian tutkimiseksi on nähdäkseni olemassa.

3.2

Ympäristöministeri Enestamin mahdollinen harhauttaminen

Hallitusneuvoksen ja Enestamin selvitysten lisäksi käytettävissäni ovat olleet laajapohjaisen työryhmän yksimielinen muistio "Talousjätevesien käsittely vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla", johon kaksi ja puoli vuotta myöhemmin laadittu valtioneuvoston esittelymuistio 6.6.2003 pohjautuu lukuun ottamatta joitakin vähäisiä eroavaisuuksia, jotka liittyvät asetuksen toimeenpanosta johtuviin kustannuksiin. Lisäksi ympäristöministeriössä on pyynnöstä toimitettu tänne kopiot hallitusneuvoksen selvityksessä mainituista ympäristöministerille annetuista kannanotoista (kolme muistiota), jotka liittyivät ennen valtioneuvoston istuntoa esitettyihin asiaa koskeviin väitteisiin ja tehtyihin muutosehdotuksiin. Aineisto ei nähdäkseni sisällä mitään sellaista, mikä osoittaisi, että ympäristöministeri Enestamille olisi annettu harhaanjohtavaa tai virheellistä tietoa.

Asiassa saadun selvityksen perusteella katson, että asiassa ei ole näyttöä siitä, että hajajätevesiasetuksen esitellyt hallitusneuvos olisi johtanut ympäristöministeri Enestamia harhaan tai antanut hänelle virheellistä tietoa vaadittavista jätevesien käsittelyjärjestelmistä ja niiden kustannuksista sen tiedon valossa, mitä tuolloin oli käytettävissä.

Apulaisoikeusasiamies Sakslin saattoi vastauksensa tiedoksi ympäristöministeriölle, hallitusneuvokselle ja johtaja Jan-Erik Enestamille.